

meget ringe Vederlag. Nu er Spørgsmaalet, om man skal udvide denne Ret til at gøre sine Børn arveløse uden nogen Grund til ogsaa at gælde for Husmænd. Medens man tidligere i alt Fald har kunnet paa-vise Grunde til at give Gaardmændene denne Ret, Grunde, som bundede i hele vort Landbrugssystem og i Hensynet til at bevare en nogenlunde velstillet Gaardmands-stand, tror jeg ikke, man vil være i Stand til at anføre lignende Grunde til ogsaa at gøre disse Regler gældende for Husmændene. Gaarden spillede jo i gamle Dage en overordentlig stor Rolle ogsaa i de rent menneskelige Forhold. Vi behøve slet ikke at gaa tilbage til Tiden før 1769, da den omtalte Regel blev indført. Vi kunne i en langt senere Tid ogsaa spore dette, at Gaarden havde en saadan overordentlig Betydning i Forhold, der laa helt uden for det økonomiske. Det falder mig ind, at et ældre Medlem af dette Ting har fortalt mig, at da han skulde stilles op til Valg, var det ikke ham, der blev spurgt, men den Gaard, hvor han hørte hjemme. Det var nemlig saa-ledes, at efter at han havde indlagt sig visse Fortjenester paa nogle offentlige Møder, skete det en Dag, at der kom en Vogn kørende til Gaarden, hvor han var til Huse hos sin Moder. Der var 4 Mand paa Vognen, Mænd, der vare ansete i Valgkredsen. Saa kom da Manden, som repræsenterede Gaarden for sin Moder, ud, hjalp til at spænde Hestene fra og førte de 4 Mænd ind i Huset, hvor der blev budt dem Smørrebød, Snaps og et Glas Øl. De talte saa om mange forskellige Ting, saaledes som man jo har for Skik paa Landet, inden man kommer med sit Ærinde. Til sidst sagde de saa, at de vilde gerne Tale med Enken, og det forstod Karlen saaledes, at han skulde gaa sin Vej. Men hvad de vilde spørge om, var, om hvorvidt hendes Søn maatte stille sig ved Folketingsvalgene, og da man havde drøftet den Sag til Ende, begiver Enken sig ud i Gaarden og siger til Sønnen: Ser du, min Dreng, de gode Mænd ere komne for at spørge, om du maa stille dig som Rigsdagsmand; det maa du nok, naar du vil love mig at komme hjem saa meget som muligt og tilse Gaarden, at den ikke bliver forsømt.

Nu til Dags vilde man ikke henvende sig til Gaarden, naar man søgte en Rigsdagskandidat. Det er en anden Side af samme Sag, at den Regel, der var givet om, at en Gaardmand for at bevare Gaarden i sin Slægt skulde have Ret til, selv

om de lovlige Betingelser paa ingen Maa-de forelaa, at gøre Børnene arveløse, er saa godt som fuldstændig gaaet af Brug, og det eneste, man vilde udrette ved det foreliggende Forslags Gennemførelse, var at gøre nogle Regler af tvivlsomt Værd, som faktisk ere gaaede af Brug for Gaardmændenes Vedkommende, anvendelige for Husmænd. Det finder jeg i og for sig slet ikke tilraadeligt. Det vilde maaske være langt mere tilraadeligt at ophæve Bestem-melsen for Gaardmændenes Vedkommende, men der er et Spring mellem at give ny Regler og saa ophæve de allerede gældende Regler. Skønt jeg kunde ønske, at man var ligestillet her, og der i og for sig kan være noget urigtigt i, at man tillægger Gaardmændene en saadan Ret, naar man ikke tillægger Husmændene den, tror jeg dog, at det er at byde Husmændene Stene for Brød, naar man kommer med nærværende Forslag og kalder det en virkelig Reform til Fordel for Husmandsklassen. Da Medlemmer af det Parti, der atter i Aar har forelagt dette Forslag, forelagde det i Ejør, var der kun en Maaned til Valgene, og der kunde jo være nogen Grund til over for det forestaaende Valg at foretage sig et eller andet. Dette Parti havde maaske en naturlig Trang til at henvende sig til Husmændene lige før et Valg. Forslaget kom saa kort før Valget, at det ikke kunde blive underkastet en Drøftelse, der kunde trænge rigtig ud til Husmændene, og det kunde derfor ved Valget se ud, som om man virkelig havde tilbudt Husmændene noget. Men naar man nu, da Valget er overstaaet, atter kommer med det samme Forslag, maa man jo antage, at det er Partiets Program i Husmandssagen. Men saa er det et ganske overordentligt tyndt Program; thi i Virkeligheden byder det ikke Husmændene noget af nogen Betydning. Imidlertid kan jo Forslaget gaa sin Gang gennem Tinget. Det kan blive drøftet paa almindelig Vis, og lad det saa gaa ud til Husmændene, at dette Forslag er alt, hvad dette Parti har at byde dem.

Reventlow: Jeg vil tillade mig at anbefale Forslaget. Jeg ser nemlig ikke paa det som den sidste ærede Taler, at det er et Program, der for et enkelt Partis Vedkommende udtaler, at det kun er dette, som skal gennemføres for Husmændene; saa ere de tilfredse, saa er der sket Ret og Skel for Husmændene.

Husmændene faa ved dette Forslag kun samme Ret som Gaardmændene og